

GENERALNA SKUPŠČINA EVROPSKEGA ZDRUŽENJA BOLNIŠNIČNIH FARMACEVTOV, GA EAHP 2016

Generalna skupščina Evropskega združenja bolnišničnih farmacevtov (EAHP: European Association of Hospital Pharmacists) je bila na Češkem v Pragi med **9. in 12. junijem 2016**.

Najpomembnejši projekt, ki ga je izvedel EAHP in ki ga obravnavamo na vseh sestankih, so Izjave bolnišnične farmacije, ki smo jih sprejeli na European Summit on Hospital Pharmacy maja 2014. S postopkom Delphi so poleg bolnišničnih farmacevtov o vlogi bolnišnične farmacije v družbi in v zdravstvenem sistemu izrazili svoje mnenje tudi predstavniki drugih zdravstvenih delavcev (evropskih združenj zdravnikov, specialistov, medicinskih sester in babic) in predstavniki združenj bolnikov na evropski ravni.

Zavedanje o bolnišnični farmaciji je potrebno dvigniti na višjo raven, zato je potrebno vložiti kar največ truda v implementacijo Izjav o bolnišnični farmaciji. Odbor EAHP je predstavil vizijo implementacije izjav v državah članicah in zasnovo projekta implementacije. Projekt bo vodil dosedanji član odbora EAHP iz Anglije Tony West, v uradu v Bruslju pa bosta za ta projekt zaposlena še dva nova sodelavca. Delegati smo v delavnicah, ki so potekale v času generalne skupščine, obravnavali predlagani projekt in prispevali dodatne predloge in zahteve ter podporo za sodelovanje v projektu na nacionalni ravni. Odločili smo se, da bo vsaka država članica predlagala enega ali več »ambasadorjev«, ki bodo vezni člen med ura-

dom v Bruslju, ki vodi projekt implementacije, in nacionalnim združenjem bolnišničnih farmacevtov. Skrbel bo za širitev pravih in pravočasnih informacij med svojimi člani in za posredovanje potrebnih informacij za potek projekta.

Tudi letos so svoja poročila predstavili: predsednica EAHP Joan Peppard, izvršna direktorica Jennie de Greef, finančni direktor Petr Horák in »Policy officer« Richard Price. Richard Price je v svojem poročilu povzel vse aktivnosti, ki potekajo na ravni institucij v Bruslju v zvezi z zdravstvom, zdravili in zdravstvenimi sistemi. O teh redno informira delegate posameznih držav in s tem vse člane združenja z mesečnim poročilom Monitor in z objavo Izjave za javnost.

V finančnem poročilu in načrtu, ki ga je predstavil in natančno obrazložil finančni direktor Petr Horák, so zajete vse aktivnosti EAHP: organizacija sestankov odbora, generalna skupščina, seminarji, raziskava EAHP, vsi projekti, ki jih vodi EAHP: CTF - Common Training Framework, Izjave bolnišnične farmacije - Statements on Hospital Pharmacy, EJHP - European Journal of Hospital Pharmacists, pa tudi stroški vodenja EAHP v uradu v Bruslju: stroški kadra, ki so redno ali pogodbeno zaposleni (osebje, računovodja, pravnik), najemnina pisarne v Bruslju, stroški stalnega vzdrževanja visoke ravni informacijske tehnologije, pisarniški stroški, komunikacija. Stroški **sestankov odbora in drugih komisij** zajemajo stroške bivanja v kraju sestanka in kritje odsotnosti z dela za člane odbora (pogodbe med EAHP in bolnišnicami, v katerih so zaposleni člani odbora). Za naslednje leto so načrtovana tudi manjša sredstva za podporo projektov članov EAHP skladno s pobudo srbskega delegata Nenada Miljkovića.

Enkrat letno EAHP organizira **strokovni seminar (Academy seminar)** za svoje člane in krije vse stroške seminarja ter stroške udeležencev, razen potnih stroškov. Osnovni namen takšnih seminarjev, s katerimi je EAHP začel že v letu 2006, je bil izobraževanje delegatov iz novih držav članic. Z leti je prerasel v obliko izobraževanja za vse članice EAHP in je sedaj na voljo za 2 ali 3 delegate iz posamezne države. Na letošnji skupščini je bil izglasovan sklep, da bo moral v prihodnje vsak prijavljeni delegat, ki svoje neudeležbe v primeru višje sile pravočasno ne javi v urad, sam kriti vse stroške, ki bodo nastali v zvezi s tem (hotelska nastanitev in družabna srečanja, ki jih organizira lokalno združenje bolnišničnih farmacevtov). Za razliko od prejšnjih let je EAHP v letu 2016 organiziral dva seminarja hkrati. Prvi je nadaljevanje seminarja iz leta 2015 z naslovom Medication reconciliation – Pregled uporabe zdravil, drugi seminar pa s področja vodenja kakovosti v bolnišnični lekarni z naslovom: Nov pristop k vodenju kakovosti.

V letu 2016 je potekal **21. kongres EAHP** na Dunaju, kjer se je zbralo preko 3500 bolnišničnih farmacevtov iz Evrope in

drugih celin. EAHP kongres je glavni vir financiranja združenja in izobraževalnih programov v izvedbi EAHP. Poleg aktualnih predavanj in predstavitev spremljata kongres bogata razstava in obsežna predstavitev posterjev. To je največji kongres v Evropi za bolnišnične farmacevte, ki pritegne tudi veliko število sponzorjev, ki so vključeni v različne programe: platinasti, zlati, srebrni in ostali. Razstavljalci predstavljajo najnovejše tehnologije v farmaciji, napredna zdravila in programe izobraževanja za bolnišnične farmacevte.

EJHP: Evropski časopis bolnišničnih farmacevtov, ki ga od leta 2012 izdaja British Medical Journals, izhaja šestkrat letno, v njem so objavljeni originalni znanstveni članki, raziskovalno delo v bolnišničnih lekarnah in dobre prakse. Vsak prispevek je povezan z eno ali več izjavami s seznama 44 Evropskih izjav o bolnišnični farmaciji, ki so bile sprejete leta 2014.

Vse od leta 1990 EAHP izvaja petletne **raziskave** o praksi bolnišnične farmacije v evropskih državah, članicah EAHP. Glavni namen je spremljati spremembe oziroma napredek v storitvah bolnišničnih lekarn v evropskih bolnišnicah, poiskati dobre prakse in širiti znanje ter poiskati možnosti za nadaljnji napredek. Zadnje raziskavo iz leta 2010 je vodila Slovenija, rezultati pa so bili objavljeni v seriji člankov v EJHP.

Z letom 2015 smo začeli z novim načinom zbiranja podatkov o aktivnostih bolnišničnih farmacevtov v Evropi. Raziskava je zasnovana na 44 Evropskih izjavah o bolnišnični farmaciji, ki so glavna platforma za praktični razvoj bolnišnične farmacije in delovanja EAHP. Temeljna raziskava, ki je potekala v letu 2015, je imela namen ugotoviti, kako se bolnišnična farmacija v Evropi sklada z Evropskimi izjavami. Jeseni 2015 se je raziskava nadaljevala in se je osredotočila na dve od šestih področij, v katera so razporejene izjave (44 izjav v 6 poglavjih). V prihodnje bo vsako leto potekala raziskava, ki bo zajemala 3 poglavja izjav.

Direktiva o ponarejenih zdravilih, ki velja od 21. 07. 2011, v določila o zdravilih v humani medicini (zakonik Skupnosti o zdravilih za uporabo v humani medicini, veljaven od 6. 11. 2001) dodaja spremembe glede preprečevanja vstopa ponarejenih zdravil v zakonito dobavno verigo z določitvijo podrobnih pravil za zaščitne elemente na ovojnicah zdravil za uporabo v humani medicini. Delegirano uredbo je Evropska komisija objavila 2. 10. 2015, v veljavo je stopila 16. 02. 2016, države članice EU pa imajo čas do **16. 02. 2019**, da zagotovijo izvajanje uredbe.

EMVO (European Medicines Verification Organisation): je 'model interesnih skupin', ki je v Delegirani uredbi Evropske komisije opisan kot odgovoren za izvajanje vseevropskega verifikacijskega sistema za zdravila. Sicer je to združenje velikih evropskih skupin, ki predstavljajo farmacevtsko industrijo, skupino proizvajalcev generičnih in biološko podobnih zdravil,

skupino farmacevtov iz zunanjih lekarn, veletrgovine ter paralelno distribucijsko industrijo.

Na generalni skupščini smo odločali o članstvu EAHP v EMVO, ki skladno z višino članarine omogoča stopnjo vpliva bolnišničnih farmacevtov v tej organizaciji. Zaradi izredno visoke članarine v EMVO za pridobitev statusa polnopravnega člana s pravico glasovanja, je skupščina izglasovala pridruženo članstvo. Delegati smo tudi podprli predlog, da se EAHP pritoži Evropskemu varuhu človekovih pravic zaradi postopka, s katerim je bila Delegirana uredba sprejeta. Pritožba se bo osredotočila na neustrezno posvetovanje, pomanjkanje transparentnosti in pomanjkljivo oceno učinka. Zanimajo nas vpliv Delegirane uredbe na bolnišnični sektor ter kasnejše ustrezne spremembe.

V preteklih letih se je izkazalo za učinkovito, da člani skupščine izrazijo svoje mnenje na delavnicah glede strateških vprašanj, s katerimi se ukvarja odbor EAHP. Delegati smo na **delavnicah** obravnavali najpomembnejše teme EAHP: **CTF projekt, raziskavo EAHP in implementacijo Evropskih določil ter poskusni pregled orodja za samoocenjevanje storitev bolnišnične lekarne**. Izkazalo se je, da je pri raziskavi glavna ovira jezik, tako za doseganja višje stopnje odziva kot tudi za zanesljivost odgovorov. Ker so možni odgovori preveč ohlapni, je prevladal predlog, da namesto možnih odgovorov »zelo verjetno« in »manj verjetno«, izrazimo odgovor v odstotkih. Preizkusno orodje za samoocenjevanje, ki je bilo predstavljeno, je ameriški produkt, zato je bilo mnenje delegatov, da je potrebna previdnost pri izrazih, ki na evropskih tleh niso ustaljeni in bi lahko povzročali nerazumevanje. Pomembna je hitrost orodja in njegova enostavnost za uporabo ter potencialna združljivost z mobilnimi napravami. Predstavljeno orodje bi bil lahko odličen pripomoček za vodje lekarn, s katerim bi lahko ugotavljali napredek lekarne, ne bi pa služil za primerjavo med sorodnimi lekarnami v Evropi.

Na delavnici o CTF se je izkristaliziralo vprašanje, kako se bodo obravnavale razlike v znanju med državami s strokovnih področij, kot so na primer medicinski pripomočki, radiofarmacija in sterilizacija ter znanja s področja intenzivne terapije in pediatrije.

Z letošnjo skupščino sta se EAHP pridružili dve **novi člani**: Črna gora in Fédération Nationale des Syndicats d'Internes en Pharmacie (FNSIP), ki je del Francoske platforme.

Naslednje leto bo v juniju generalno skupščino Evropskega združenja bolnišničnih farmacevtov gostilo društvo bolnišničnih farmacevtov z Malte.

*Vesna Bizjak,
ambasador Sekcije bolnišničnih farmacevtov Slovenije in
slovenski delegat v generalni skupščini EAHP*

POROČILO Z EVROPSKEGA HOMEOPATSKEGA KONGRESA NA DUNAJU (17.-19. NOVEMBER 2016)

dr. Maruša Hribar, mag. farm.

Strokovnjaki za homeopatijo smo se novembra 2016 zbrali na evropskem homeopatskem kongresu na Dunaju, kjer smo osvežili sodelovanje med seboj pri izvajanju homeopatije v celem evropskem prostoru, saj smo prihajali iz skoraj vseh evropskih in tudi drugih svetovnih držav. Na kongresu smo izmenjali znanja in novosti s področja te personalizirane medicine, primerne za vse starosti pacientov, kar je bil tudi cilj tega kongresa, ki ga je organiziral ECH (European Committee for Homeopathy) v okviru praznovanja 200-letnice homeopatije v srednji Evropi. Kongres je ponudil novo mednarodno platformo za predstavitelje in razprave iz primerov dobre prakse (Evidence Based Studies). Program je bil sestavljen iz usmerjenih delavnic za začetnike in druge že izkušene strokovnjake, vseboval pa je tudi znanstvene seje in razprave strokovnih delovnih skupin.

Strokovnjaki, ki svoje delo posvečajo raziskavam na področju odkrivanja novih dosežkov homeopatije, so podali rezultate številnih študij in uspehov praktičnega dela homeopatskega zdravljenja pri bolnikih s področij onkologije, ADHD sindroma, sindroma izgorelosti, hormonskega neravnovesja, protimikrobne rezistence, geriatrije in paliativne oskrbe, kjer je bila predstavljena tudi uporaba homeopatije v veterini.

Italijanski znanstvenik dr. P. Bellavite je v okviru bazičnih eksperimentalnih študij uporabe homeopatije na živalih in celičnih linijah na konferenci na Dunaju ponovno predstavil

rezultate vpliva homeopatije na spreminjanje genske ekspresije z namenom poudarka pomembnega področja rasti celic v telesu in možnosti delovanja na programirano celično smrt (apoptozo). Ta smer raziskovalnega napora kaže namige, da bo homeopatija uspešno zmanjševala neželene učinke kemoterapije in radioterapije v bodoče v še večjem obsegu za onkološkega bolnika.

Uspešnost homeopatije v povezavi glede na demografsko strukturo prebivalstva v Evropi, ki se stara in se z leti večja delež starejše populacije v primerjavi z mlajšo generacijo, kar zahteva razvoj paliativne oskrbe in ozaveščanje danes še delovne populacije ljudi o procesih človeškega telesa pri staranju in pričakovanih možnih tegobah, ki jih bo prinesla starost vsakemu posamezniku. Med te preventivne ukrepe štejemo tudi uporabo homeopatije, ki neinvazivno poskuša zavirati in upočasniti procese staranja. Dr. Peter Fisher, direktor kraljeve londonske bolnišnice za integrativno medicino, nam je kot strokovnjak s področja revmatologije predstavil skupino homeopatskih zdravil, ki delujejo na mišično skeletne bolezni, ki so med najbolj razširjenimi obolenji in naraščajo s staranjem prebivalstva, saj bo tegoba oteženega gibanja pri starostnikih v bodoče množičen problem. Nepokretnost takšnega pacienta zahteva tako medicinsko kot tudi psihosocialno dnevno popolno oskrbo, kar je organizacijsko, finančno in logistično veliko breme vsake države in vsake družine.

Prisotni smo se seznanili z možnostjo načinov izvajanja strategije SZO (svetovne zdravstvene organizacije) 2014-2023 za izvajanje homeopatije v okviru tradicionalne in komplementarne medicine v Evropi. Med udeleženci, ki so predstavili pomen strategije naj omenim: dr. T. Peinbauer – predsednik ECH (European Committee for Homeopathy), dr. E. Rossi – iz Bolnišnice v Toskani, dr. E. Segall – European Federation of Homeopathic Patients' Association, dr. E. De Beukelaer – predsednik IAVH (International association for Veterinary Homeopathy), dr. P. Fisher – član WHO (World Health Organisation) za homeopatijo in dr. Lojze Peterle član evropskega parlamenta, ki je v svoji video izjavi izrazil željo in pomembnost integracije homeopatije v zdravstveni sistem današnje družbe. Na to njegovo izjavo smo bili udeleženci naše države ponosni.

V okviru farmacevtskega podkomiteja sem se aktivno udeležila predstavitve homeopatije, njene uporabe, regulative izdelave, dostopnosti in smernic homeopatske farmakopeje. Predavatelji so bili: R. Langer: Regulativne zadeve homeopatskih zdravil v Evropi, A. Dadack: Homeopatija v humani medicini in veterini, J. Hendrickx: Razpoložljivost homeopatskih zdravil, J. Borneman: Pregled ameriške homeopatske farmakopeje in njen pomen, C. Mol : Dostop-

nost homeopatskih zdravil v Evropi, R. Muntz: Novosti pri iskanju novih homeopatskih zdravil in S. Buchheim: Primerjava izdelave homeopatskih zdravil različnih farmakopej.

Švicarski strokovnik za ADHD dr. H. Frei je predstavil zanimivo predavanje, v katerem je podal izzive homeopatije v pediatriji s primeri zdravljenja hiperaktivnosti pri otrocih. Zaradi naraščanja tega obolenja glede na število otrok stane zahteva razvoj novih trendov v konvencionalni terapiji, med katerimi je homeopatski pristop zelo dobrodošel, saj gre za zelo občutljivo populacijo pacientov (otrok).

Z veseljem smo poslušali tudi dve slovenski predavateljici dr. Katarino Glas, ki je predstavila uspešnost homeopatije pri zdravljenju *Moluscum contagiosum* in dr. Nene Židov, ki je predstavila zgodovino homeopatije do druge svetovne vojne na slovenskem.

Uporabo homeopatije v veterini sta med drugim predstavila dr. Edward De Beukelaer in dr. L. Ellinger. Slednji je omenil pomembnost homeopatije pri epidemijah in zmanjševanje uporabe antibiotikov v veterini. Množična uporaba antibiotikov pri živalih daje možnost razvoja antimikrobne rezistence, v prehranski verigi pa večja ogroženost tako pripravljene hrane za potrošnika ob omembe vredni kontaminaciji okolja s presnovki antibiotikov, ki tako pomeni ogrožanje celega biotopa.

Na konferenci na Dunaju smo izvolili novo predsednico Evropskega komiteja za homeopatijo in to je strokovnjakinja iz Francije dr. Helene Renoux.

Konference se nas je udeležilo lepo število magistrstov farmacije in zdravnikov homeopatov iz Slovenije, ki se zavzemamo za razvoj homeopatije v Sloveniji z željo čim večje dostopnosti vsem prebivalcem naše družbe.

ČASTNI DOKTORAT

prof. dr. Stanetu Srčiču

Profesorju dr. Stanetu Srčiču s Fakultete za farmacijo Univerze v Ljubljani je madžarska univerza v Szegedu v novembru 2016 podelila častni doktorat, Doctor Honoris Causa.

V utemeljitvi so zapisali, da se profesorju Stanetu Srčiču častni doktorat podeljuje za več kot tridesetletno znanstveno-raziskovalno in pedagoško sodelovanje s Fakulteto za farmacijo Univerze v Szegedu. Sodelovanje odlikujejo skupne objave v prestižnih revijah, skupni nastopi na konferencah in kongresih, sodelovanje na doktorskem študiju

v Szegedu, šest skupnih doktoratov in sodelovanje v doktorskih komisijah, prav tako pa tudi za veliko podporo diplomskim in podiplomskim študentom, ki so prihajali na Fakulteto za farmacijo Univerze v Ljubljani opravljat del svojih raziskav v okviru bilateralnih ali multilateralnih projektov.

